

CZYNNOŚCI NADAWANIA I ODBIORU MOWY

Mowa jest złożoną czynnością psychiczną. W jej powstawaniu bierze udział wiele struktur organizmu, zlokalizowanych zarówno centralnie, jak i na obwodzie. Mowa zależy od budowy i funkcjonowania:

- ośrodkowego układu nerwowego;
- narządów mowy;
- narządu słuchu.

W ośrodkowym układzie nerwowym najważniejsze są zjawiska powstające w strukturach korowych, strukturach podkorowych i mózdzku (umożliwia odpowiednią szybkość i precyzję ruchów artykulacyjnych, fonacyjnych, które odbywają się bez naszej świadomości).

W korze mózgowej można wyróżnić rodzaje pól (obszarów):

- pola projekcyjne (pierwotne), w których kończą się szlaki doprowadzające bodźce danego charakteru (wrażenia słuchowe, wzrokowe, dotykowe). Uszkodzenie powoduje- w zależności od tego czy uszkodzeniu ulega płat skroniowy, potyliczny czy ciemieniowy- albo głuchotę centralną, albo ślepotę, albo zaburzenia czucia (ucisku, bólu, temperatury itp.).
- pola gnostyczne (wtórne), które są bezpośrednio związane z określonym analizatorem. Ich rola polega na przetwarzaniu informacji odbieranych przez pola projekcyjne, na dokonywaniu ich analizy i syntezy, na scalaniu wrażeń słuchowych, wzrokowych czy dotykowych w obraz całościowy danego przedmiotu. Uszkodzenie prowadzi do agnozji (np. chory słyszy, ale nie rozumie), czyli do zaburzeń percepcyjnych.
- okolice asocjacyjne wyższego rzędu (tzw. kora trzeciorzędowa), które nie są związane z poszczególnymi analizatorami, lecz sterują bardziej złożonymi procesami psychicznymi. Ich funkcją jest integrowanie informacji przesyłanych z pól drugorzędowych. Odpowiadają za kontrolę nad czynnościami poznawczymi (sposobienie, mówienie), nad emocjami oraz za pamięć trwałą.

Narządy mowy stanowią trzecie, najniższe piętro mechanizmów mowy. Obejmują układ oddechowy, fonacyjny i artykulacyjny kierowany przez struktury korowe i zależne także od działania nerwów obwodowych oraz od budowy anatomicznej wymienionych narządów. Uszkodzenie tych narządów lub obwodowej części układu nerwowego odpowiedzialnej za przewodzenie impulsów nerwowych z części centralnej do narządów wykonawczych prowadzi do zaburzeń mowy pochodzenia obwodowego.